

>>

MOKSLINĖ
KONFERENCIJA

2021 m. lapkričio

26-27 d.

Joniškis, Baltoji sinagoga,
Miesto a. 4

NAUJAUSI

ARCHEO
LOGI
NIAI

skirta
prof. M. Gimbutienės
100-mečiui paminėti

TYRINĖ
JIMAI

26-27

November, 2021

Joniškis, White Synagogue,
Miesto a. 4

SCIENTIFIC
CONFERENCE

THE NEWEST

ARCHAEO
LOGI
CAL

dedicated to commemorate
the 100th anniversary
of Prof. M. Gimbutienė

INVESTI
GATIONS

MOKSLINĖ
KONFERENCIJA

NAUJAUSI

ARCHEO

LOGI

skirta

prof. M. Gimbutienės
100-mečiui paminėti

NIAI TYRINĖ
JIMAI

PROGRAMA IR
PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS

SCIENTIFIC
CONFERENCE

THE NEWEST

ARCHAEO

LOGI

dedicated to commemorate
the 100th anniversary
of Prof. M. Gimbutienė

CAL INVESTI
GATIONS

PROGRAMME
AND ABSTRACTS

Konferencijos organizatorius / Conference organiser

Lietuvos archeologijos draugija /
Society of Lithuanian Archaeology

Konferencijos partneris / Conference partner

Joniškio istorijos ir kultūros muziejus /
Joniškis Museum of History and Culture

Konferenciją dalinai finansuoja / The conference is partly funded

Kultūros paveldo departamentas
prie Kultūros ministerijos /
Department of Cultural Heritage
under The Ministry of Culture

Sudarė Agnė Žilinskaitė

Į anglų kalbą vertė Marija Navickaitė, Greta Stučinskytė

Maketą parengė Edita Namajūnienė

Spausdino IRV spaustuvė

info@irv.lt

2021 Vilnius

PROGRAMA

LAPKRIČIO 26 D. (PENKTADIENIS)

- 10⁰⁰–10³⁰** *Konferencijos dalyvių registracija, pasitikimo kava*
- 10³⁰–10⁴⁰** *Konferencijos atidarymas, sveikinimo kalbos*
- 10⁴⁰–11⁰⁰** **Joniškio miesto archeologinių tyrimų (nuo 1990 m.) apžvalga: radiniai ir urbanistinės struktūros rekonstrukcija**
Ernestas Vasiliauskas (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas)
- 11⁰⁰–11²⁰** **Archeologija Latvijoje pandemijos laikotarpiu**
Aija Ērkšķe, Rūta Vecmuktāne (Latvijos archeologų asociacija)
- 11²⁰–11⁴⁰** **XI a. Vakarų baltų Ostriv kapinynas (vidurio Dniepro regionas). 2020–2021 m. tyrimai**
Baranov Viacheslav, Ivakin Vsevolod (Ukrainos Nacionalinė mokslo akademija)
- 11⁴⁰–12⁰⁰** **Lietuvos–Lenkijos dujotiekių jungties žvalgymai**
Albinas Kuncevičius (Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra), Gintautas Zabiela (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas)
- 12⁰⁰–13³⁰** *Pietų pertrauka*
- 13³⁰–13⁵⁰** **Padievaičio komplekso tyrimai**
Gintautas Zabiela, Vyktintas Vaitkevičius (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas)
- 13⁵⁰–14¹⁰** **Tyrimai metalų detektoriais Kernavėje**
Mindaugas Pilkauskas, Rokas Vengalis, Gintautas Vėlius (Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija)
- 14¹⁰–14³⁰** **Povandeniniai archeologiniai tyrimai Asvejos ir Lukos ežeruose 2020 metais: pirminiai rezultatai ir perspektyvos**
Elena Pranckėnaitė (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas), Rokas Kraniauskas (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas), Aldas Matiukas (naras instruktorius), Gintautas Krakauskas (IĮ Diugonis), Zenonas Baubonis (VŠĮ Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos)

- 14³⁰–14⁵⁰** **XIV a. pabaigos Raišių lobio radavietės tyrimai**
Povilas Blaževičius, Gediminas Petrauskas, Eduardas Remecas, Gytis Grižas, Saulius Žegunis, Evaldas Vailionis (Lietuvos nacionalinis muziejus), Vincentas Gubinas (VŠĮ Archeologijos centras)
- 14⁵⁰–15¹⁰** **XIV–XV a. pirmosios pusės objektai Jakniškėse (Prienų r.)**
Egidijus Šatavičius (Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra; VŠĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“)
- 15¹⁰–15³⁰** **Rokiškio bažnyčios ir šventoriaus archeologiniai tyrimai (2019–2020)**
Raimonda Nabažaitė (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas)
- 15³⁰–16⁰⁰** ***Kavos pertrauka***
- 16⁰⁰–16²⁰** **Archeologiniai tyrimai 2020 m. sklype J. Basanavičiaus g. 10, Vilniuje**
Ieva Masiulienė, Elena Pranckėnaitė (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas)
- 16²⁰–16⁴⁰** **Panevėžio Nepriklausomybės aikštės archeologinių tyrimų apžvalga**
Dovilas Petrusis (Panevėžio kraštotyros muziejus)
- 16⁴⁰–17⁰⁰** **Masinių kapaviečių tyrimai Zokniuose ir Armalėnuose**
Ingrida Čičiurkaitė (VŠĮ Kultūros vertybių globos tarnyba) ir Rokas Kraniuskas (MB Arksaika)
- 17⁰⁰–17²⁰** **Žmogaus bioarcheologija Lietuvoje: dabar ir ateities perspektyvos**
Rimantas Jankauskas, Žydrūnė Miliauskienė, Justina Kozakaitė, Rūta Brindzaitė, Jovita Kadikinaite (Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas)
- 17²⁰–18⁰⁰** **Diskusija, aktualijos, aukcionas**

LAPKRIČIO 27 D. (ŠEŠTADIENIS)

- 10³⁰** **Ekskursijos pradžia (prie Baltosios sinagogos, Miesto a. 4)**
Maršrutas apima 1426 m. LDK-Livonijos sieną:
Jauneikiai-Kalnelis-Stungiai-Žagarė
Vad. Ernestas Vasiliauskas
- 14⁰⁰** ***Pietūs Žagarėje, išvykimas į Vilnių.***

PROGRAMME

26 NOVEMBER (FRIDAY)

- 10⁰⁰–10³⁰** *Registration, welcome coffee*
- 10³⁰–10⁴⁰** *Welcome speech*
- 10⁴⁰–11⁰⁰** **Review of Joniškis City Archeological Research (since 1990): Finds and Reconstruction of Urban Structure**
Ernestas Vasiliauskas (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology)
- 11⁰⁰–11²⁰** **Archaeology in Latvia during Pandemic**
Aija Ērkške, Rūta Vecmuktāne (Latvian Association of Archaeologists)
- 11²⁰–11⁴⁰** **XI century Western Baltic cemetery Ostriv (Middle Dnieper region). Excavations of 2020-2021**
Baranov Viacheslav, Ivakin Vsevolod (National Academy of Science of Ukraine)
- 11⁴⁰–12⁰⁰** **Archaeological Surveys of Lithuania-Poland Gas Interconnection**
Albinas Kuncevičius (Vilnius University, Faculty of History, Department of Archaeology), Gintautas Zabiela (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology)
- 12⁰⁰–13³⁰** *Lunch Break*
- 13³⁰–13⁵⁰** **Research of the Padievaitis Complex**
Gintautas Zabiela, Vykintas Vaitkevičius (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology)
- 13⁵⁰–14¹⁰** **Research with Metal Detectors in Kernavė**
Mindaugas Pilkauskas, Rokas Vengalis, Gintautas Vėlius (Directorate of the Kernavė State Cultural Reserve)
- 14¹⁰–14³⁰** **Underwater Archeological Research in Lakes Asveja and Luka in 2020: Preliminary Results and Perspectives**
Elena Pranckėnaitė (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology), Rokas Kraniauskas (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology), Aldas Matiukas (diver instructor), Gintautas Krakauskas (SP Diugonis), Zenonas Baubonis (PI Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos)

- 14³⁰–14⁵⁰ Research in the Location of the late 14th century Raišiai Hoard**
Povilas Blaževičius, Gediminas Petrauskas, Eduardas Remecas, Gytis Grižas, Saulius Žegunis, Evaldas Vailionis (National Museum of Lithuania), Vincentas Gubinas (PCO “Archeologijos centras”)
- 14⁵⁰–15¹⁰ XIV – first half of XV century objects in Jakniskes (Prienu region)**
Egidijus Šatavičius (Vilnius University, Faculty of History, Department of Archaeology; PI “Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos”)
- 15¹⁰–15³⁰ The Investigation in Rokiškis Church and the Churchyard (2019-2020)**
Raimonda Nabažaitė (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology)
- 15³⁰–16⁰⁰ Coffee Break**
- 16⁰⁰–16²⁰ Archaeological Research in 2020 on the Plot at J. Basanavičius str. 10, Vilnius**
Ieva Masiulienė, Elena Pranckėnaitė (Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology)
- 16²⁰–16⁴⁰ Review of Archeological Research in Panevėžys Independence Square**
Dovilas Petrulis (Panevėžys Local Lore Museum)
- 16⁴⁰–17⁰⁰ Investigation of Mass Graves in Zokniai and Armalėnai**
Ingrida Čičiurkaitė (PCO “Kultūros vertybių globos tarnyba”), Rokas Kraniauskas (MB Arksaika)
- 17⁰⁰–17²⁰ Human Bioarchaeology in Lithuania: Present and Future Perspectives**
Rimantas Jankauskas, Žydrūnė Miliauskienė, Justina Kozakaitė, Rūta Brindzaitė, Jovita Kadikinaite (Vilnius University, Faculty of Medicine)
- 17²⁰–18⁰⁰ Discussion, Auction**

27 NOVEMBER (SATURDAY)

- 10³⁰** *Excursion (from White Synagogue of Joniškis, Miesto a. 4)*
- 14⁰⁰** *Lunch Break in Žagarė, coming back to Vilnius*

PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS >>

ABSTRACTS >>

JONIŠKIO MIESTO ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ (NUO 1990 M.) APŽVALGA: RADINIAI IR URBANISTINĖS STRUKTŪROS REKONSTRUKCIJA

Ernestas Vasiliauskas

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos
ir archeologijos institutas

Joniškio miesto archeologinių tyrimų pradžia laikomi 1990 m., kai Kalnelio-Sidabrės archeologiniame komplekse dirbusi Algimanto Merkevičiaus vyr. (LII) ekspedicija iškasė bandomąją perkasą Joniškio miesto centre. Tyrimus tęsė kiti archeologai A. Šapaitė, G. Aleliūnas, E. Vasiliauskas ir kt.

Per 31 m. laikotarpį sukaupta nemažai vertingos medžiagos: nuo V–XI a. žiemgalių kapinyno šiaurinėje aikštės dalyje iki XIX a. pirmosios pusės miesto medžiagos. Dauge lyje vietų kultūriniai sluoksniai sunaikinti nuo XIX a. pabaigos – XX a. pradžios statant mūrinius pastatus su įgilintais pusrūšiais. Kai kuriose vietose pavyko aptikti nesuardytus kultūrinius sluoksnius su XVII–XIX a. pirmosios pusės radiniais, struktūromis (dažniausiai medinių pastatų pamatais, grindiniais, ūkinėmis duobėmis). Pavyko aptikti seniausius XVI a. datuojamus sluoksnius Miesto a. 4B (Raudonosios sinagogos aplinkoje).

Pranešime lakoniškai pristatomi keletas radinių grupių. Visų pirma kaimiška (vad. tradicinė arba kaimiška) keramika, kuri dominuoja iki pat XIX a. pirmosios pusės, o tai byloja apie agrarinį miesto pobūdį (nežiūrint to, kad savivalda suteikta 1616 m., panaikinta 1776 ir 1792 m.). Nuo XVII a. mieste aptinkama oksidacine glazūruota ir neglazūruota (vad. miestų) keramika. Nuo XVII a. miesto archeologinėje medžiagoje randama koklių: iki pat XVIII a. vidurio dominavo puodyninių koklių krosnys. Labai mažai randama glazūruotų ir neglazūruotų plokštinių koklių, šių pagausėja nuo XVIII a. vidurio. Nuo XVIII a. pab. – XIX a. pradžios mieste aptinkama fajanso, porceliano, akmens masės keramika. Jos atsiradimą galima susieti su naujų etninių-konfesinių (žydų ir evangelikų liuteronų vokiečių, latvių) grupių atsikėlimu jau carinės Rusijos laikotarpiu. Labai mažai mieste nuo XVII a. randama stiklo dirbinių ir pypkių. Jų pagausėja tik nuo XIX a.

Sukaupta pakankamai daug archeologinės medžiagos, kuri leidžia bandyti atkurti miesto urbanistinę struktūrą ir raidą. XVIII–XX a. pirmosios pusės kartografinių šaltinių neišliko, tačiau išliko 1703 m. švedų generolo majoro Magnus Stuart 1703 m. nupieštas Joniškio miestas bei gana gausūs XVIII a. miesto inventoriai (juose minima, kad Turgaus aikštėje stovėjo apie 20 sodybų). Tad pagrindiniu šaltiniu lieka archeologiniai duomenis. Turgaus aikštė miestą 1557 m. išmatavus valakais buvo mažesnė nei XVIII–XIX a. – trapecijos formos (dab. pietinėje Miesto a. dalyje). Miesto panoramoje XVII a. pradžioje ryški dominantė buvo 51 m aukščio mūrinė renesansinė halinė bažnyčia (su šventoriaus tvora ir pietinėje dalyje prigludusia špitole). Aikštės PR dalyje stovėjo didelio tūrio rotušė keturslaičiu stogu, prieš bažnyčią buvo įsikūrusi miesto burmistro sodyba.

REVIEW OF JONIŠKIS CITY ARCHEOLOGICAL RESEARCH (SINCE 1990): FINDS AND RECONSTRUCTION OF URBAN STRUCTURE

Ernestas Vasiliauskas

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

The beginning of archeological research in Joniškis is considered to be in 1990, when the chief expedition of Algimantas Merkevičius (Lithuanian Institute of History), who worked at the Kalnelis-Sidabrė archeological complex, excavated a trial trench in the center of Joniškis. Other archaeologists such as A. Šapaitė, G. Aleliūnas, E. Vasiliauskas, etc. continued the research.

During the period of 31 years, a lot of valuable material has been accumulated: starting with the 5th–11th centuries burial ground of Žiemgaliai (the Semigallians) in the northern part of the square, finishing with the material of the city in the first half of the 19th century. In many places, the cultural layers were destroyed in the end of the 19th century and the beginning of the 20th century by the construction of brick buildings with sunken basements. In some places it was possible to find intact cultural layers with the finds and structures of the 17th – early 19th centuries (mostly the foundations of wooden buildings, pavements, farm pits). The oldest layers dating back to the 16th century have been found in the Town Square 4B (in the vicinity of the Red Synagogue).

The paper briefly presents several groups of findings. Firstly, rural (so-called traditional or rural) pottery, which dominated until the first half of the 19th century. The latter indicates the agrarian nature of the city (despite the fact that self-governance was granted in 1616, abolished in 1776 and 1792). Oxidative glazed and unglazed (so-called urban) ceramics found in the city are dated back to the 17th century. From the 17th century onwards, the archaeological material of the city contains tiles: pot-shaped tiles dominated up until the middle of the 18th century. Very little is found in glazed and unglazed flat tiles, these have been increasing since the middle of the 18th century. From the end of the 18th century to the beginning of the 19th century, ceramics of faience, porcelain and stoneware were found in the city. Its emergence can be attributed to the rise of new ethnic-confessional groups (Jews and Evangelical Lutheran Germans, Latvians) in the city already in the period of Tsarist Russia. A very small amount of glassware and pipes of 17th century has been found; they have been increasing only since the 19th century.

A sufficient amount of archaeological material has been accumulated in order to restore the urban structure and development of the city. The cartographic sources of the first half of the 18th–20th centuries have not survived, but the town of Joniškis, painted by the Swedish general Magnus Stuart in 1703, and quite abundant city inventories of

the 18th century have survived (it is mentioned that there were about 20 homesteads in the Market Square).

The cartographic sources of the first half of the 18th–20th centuries have not survived, but the town of Joniškis, painted by the Swedish general Magnus Stuart in 1703, and the rather abundant 18th c. city inventories (they mention that there were about 20 homesteads in the Market Square). So, archaeological data remains the main source.

Market Square, after measuring the city in voloks in 1557, was smaller than the one dated back to the 18th–19th century; it was in a shape of trapezium (now in the southern part of the Town Square). At the beginning of the 17th century, a prominent feature of the city was a 51 m high brick Renaissance Hall church (with a cemetery fence and an almshouse in the southern part) was a prominent feature. A large town hall with a four-sloped roof located in the south-eastern part of the square, and the homestead of the city mayor stood in front of the church.

ARCHEOLOGIJA LATVIJOJE PANDEMIJOS LAIKOTARPIU

Aija Ērkške, Rūta Vecmuktāne

Latvijas archeologu asociācija

Nors 2021-ieji metai Latvijas archeologijai buvo gana ramūs, tačiau buvo keletas jdomi dalyku, kurie nusipelnē daugiau dēmesio. Šiame pranešime pagrindinis dēmesys bus skiriamas trimis skirtingoms archeologinēms temoms: archeologiniam kasinējimam, eksperimentinei archeologijai bei netikētiems atradimams. Archeologiniai kasinējimai buvo atlikti Cēsio (Latvija) senamiesčio teritorijoje, kurioje pastatai buvo pastatyti jau XVI a. Kasinējimų metu, kaip ir tikėtasi, buvo aptikti du akmeniniai pamatai bei daug įvairių Naujųjų laikų radinių. Tačiau netikēčiausias atradimas buvo židyns ir gausus kiekis grublėtos keramikos indų šukių, naudotų viduriniame geležies amžiuje (V–IX a.). Nors aplink Cēsį yra žinomi keli geležies amžiaus latgalių kapinynai, mieste iki šiol aptikta tik keletas latgalių radinių, todėl šis atradimas yra seniausias mieste, galintis atversti naują Cēsio istorijos puslapį.

Eksperimentinės archeologijos projektas atliktas siekiant patikrinti, kaip XVI–XIX a. medžio anglies degyklose buvo gaminama anglis. Daugiau nei 4000 medžio anglies degyklų su sampilais buvo aptikta vykdant "Rail Baltic" trasos žvalgymus vidurinėje Latvijos dalyje. Remiantis Europos šalių archeologinių tyrimų rezultatais ir rašytiniais šaltiniais buvo atlikta vienos degyklos rekonstrukcija: sunaudota kiek daugiau nei 3000 kg medienos ir pagaminta apie 100 kg medžio anglies. Šis eksperimentas nėra baigtas, nes tebevyksta medžio anglies gamyba, o po kelerių metų planuojama atlikti kasinėjimus toje vietoje, kur buvo įrengta degykla.

Šių metų spalio mėnuo nustebino netikētu atradimu Rygos įlankos pakrantėje – aptiktas beveik 12 m ilgio (daugiau po kopomis) XIX a. laivas – galeonas. Tūkstančiai smulkių varinių vinių rodė, kad laivas buvo apkaltas varinėmis plokštėmis ir greičiausiai buvo naudojamas kaip karo ar tolimojo susisiekimo prekybos laivas, plaukiojęs ne tik Baltijos ir Šiaurės jūromis, bet ir toliau keliaudamas į atogrąžų zoną.

ARCHAEOLOGY IN LATVIA DURING PANDEMIC

Aija Ērkške, Rūta Vecmuktāne

Latvian Association of Archaeologists

Although the year 2021 has been quite quiet for Latvian archaeology, there have been a couple of interesting things that deserve more attention. This paper will focus on three different perspectives of the archaeology: excavations, experimental archaeology and unexpected discovery. Excavations were carried out in the old town of the city Cēsis, in the territory where buildings were built as early as the 16th c (at least). During excavations, as expected, two stone foundations and many different Modern period artefacts were discovered. However, the most unexpected discovery was a stone hearth and many handmade plastered pottery sherds that were used during the Middle Iron Age (5.-9 c.). Although there are several Iron Age Latgallian cemeteries around Cēsis, only a few Latgallian artifacts are found within the city, so this discovery is the oldest finding and could turn a new history page for Cēsis.

Experimental archaeology project was carried out to test how coal was made within charcoal mound kilns during 16.-19. c. More than 4000 of mound kilns were discovered during Rail Baltic survey in the middle part of Latvia. Based on materials from the excavations and written sources from other European countries a reconstruction of one kiln was made: a bit more than 3000 kg of wood were used in burning process and around 100 kg of charcoal were produced. This experiment isn't finished since the charcoal smithing is still in progress and there is a plan to carry out an excavation after a few years in the place where the charcoal kiln was placed.

This October surprised us with an unexpected discovery at the shore of Gulf of Riga – almost 12 m long (and more under the dunes) 19th c. ship – galleon. Thousands of small copper nails indicated that the ship was clad with copper plates and most probably was used as a war or long-distance trade ship, which sailed not only along the Baltic and Northern Sea but went on further voyages to the tropical zone.

LIETUVOS-LENKIJOS DUJOTIEKIŲ JUNGTIES ŽVALGYMAI

Albinas Kuncevičius

Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas,
Archeologijos katedra

Gintautas Zabiela

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos
ir archeologijos institutas

2020–2021 m. vykdyti gamtinių dujų jungties sujungusios Lenkiją bei Lietuvą, statybos darbai. Lietuvoje šis dujotiekis driekiasi nuo Širvintų rajono iki Lenkijos. Dujotiekio trasos ilgis Lietuvoje 165 km.

Dar 2014 m. M. Bertašiaus vadovaujama archeologų grupė būsimoje dujotiekio 165 km ilgio trasoje ir jos 250 m pločio koridoriuje atliko istorinius tyrimus ir archeologinius žvalgymus. Tuomet pasiūlyta iki pradėdant statybų darbus numatyti žvalgomojus tyrimus 21 objekto teritorijoje.

2015 m. gruodžio ir 2016 m. vasario mėnesiais archeologų G. Piličiausko ir R. Vengalio asmenine iniciatyva buvo atlikti papildomi vizualiniai žvalgymai būsimo dujotiekio trasos vietoje. Žvalgymų metu daugelyje vietų aptikti gausūs pavieniai radiniai rodė, kad ankstesnių žvalgymų metu neužfiksuota daug naujų archeologinių objektų, todėl buvo pasiūlyta, kad visoje būsimoje dujotiekio trasoje, mechanizuotai nuimant paviršinį sluoksnį, būtų vykdomi archeologiniai žvalgymai. Tokiam sprendimui pritarė Mokslinė archeologijos komisija ir Kultūros paveldo departamentas.

Atsižvelgiant į būsimų darbų apimtį ir terminus, Vilniaus universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuvos istorijos institutas, VŠĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“ ir UAB „Kultūros vertybių paieška“ pirmą kartą Lietuvos archeologijos tyrimų istorijoje sudarė jungtinės veiklos sutartį, t.y. vieningai, kaip viena komanda, dalyvavo viešųjų pirkimų konkursuose, pateikė vieningą tarpusavyje suderintą darbų kainą ir įsipareigojo dirbti pagal vieningą tyrimų metodiką.

2020 m. kovo 5 d. UAB „Alvora“ ir Vilniaus universitetas, kaip jungtinės veiklos sutarties atstovas, pasirašė sutartį atlikti archeologinius tyrimus dujotiekio trasoje: apie 198 ha dydžio plote žvalgymus, 226 m² dydžio plote žvalgomojus tyrimus ir 8564 m² dydžio plote detaliuosius tyrimus. Pagal šią sutartį buvo numatyta detaliaisiais tyrimais ištirti 8 objektus, tačiau po atliktų žvalgymų mechanizuotai nuimant viršutinį dirvožemio sluoksnį buvo tirti net 42 archeologiniai objektai, t.y. buvo aptikta dar 34 nežinomi archeologijos objektai, kuriuose dujotiekio trasos plotyje buvo detalieji ištirta 22 881,61 m².

Bendra būsimo dujotiekio trasos strategija - nuimant viršutinį dirvožemio sluoksnį - buvo aptarta ir suderinta tarpusavyje prieš lauko darbus, tačiau realūs darbai įnešė nemažai korekcijų, iškėlė problemų ir pasiūlė sprendimų žvalgymų vykdyme. Pagrindinės jų apibūdinamos toliau.

Paviršiaus žvalgymai buvo mažai efektyvūs lyginant su žemės kasimo darbų metu aptiktais objektais. Didesnis paviršiuje aptinkamų dirbinių skaičius dažnai rodė didesnį objekto suardymą, ypač akmens amžiuje. Istorinės kartografijos reikšmė buvo minimali, nes ji labai vėlyva (seniausia Užnemunėje – XVIII a. pabaigos) ir archeologinio laikotarpio objektų beveik neparodo. Aptiktas archeologijos vertybes archeologai traktavo skirtingai. Vieni jomis laikė išlikusį ištiesinį kultūrinį sluoksnį ir radinius (keramiką, titnagus, šlaką), kitiems užteko tik kultūrinio sluoksnio, dar kitiems – tik radinių. Žvalgymų metu aptikta paskirų radinių, kurių patekimo į žemę aplinkybės nėra žinomos. Aptiktos archeologijos vertybės tirtos dviem skirtingais būdais: pavieniai objektai – kaip žvalgymai, o kultūrinis sluoksnis ar kapai – kaip detalūs tyrimai, nors abiejų galutinis rezultatas buvo tas pats – pilnas dujotiekio trasos ištyrimas. Tai prieštarauja pačiai žvalgymo sąvokai. Didesnėje teritorijoje (virš kelių ha) nuimant paviršinį žemės sluoksnį turėtų būti vykdomi ketvirtos rūšies archeologiniai tyrimai, savyje apimantys visas 3 dabartines rūšis, tačiau tokie įstatymais nėra numatyti.

ARCHAEOLOGICAL SURVEYS OF LITHUANIA-POLAND GAS INTERCONNECTION

Albinas Kuncevičius

Vilnius University, Faculty of History,
Department of Archaeology

Gintautas Zabiela

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

Construction works of the natural gas interconnection between Poland and Lithuania were carried out in 2020–2021. In Lithuania, this gas interconnection encompasses the territory from Širvintai region to Poland. The length of the gas pipeline in Lithuania is 165 km.

Back in 2014, a group of archaeologists led by M. Bertašius carried out historical research and archaeological survey on the 165 km long and 250 m wide of the gas pipeline route. Before the start of construction works, it was proposed to carry out archaeological survey research in the territory of 21 sites.

In December 2015 and February 2016, at the personal initiative of archaeologists G. Piličiauskas and R. Vengalis, additional visual surveys were carried out at the the gas pipeline route. The large number of individual finds found at many sites during the surveys indicated that many new archaeological sites had not been identified during previous surveys, and it was suggested that archaeological surveys should be carried out along the whole gas pipeline route with mechanized removal of topsoil. This decision was endorsed by the Scientific Committee of Archeology and the Department of Cultural Heritage.

Taking into account the scope and terms of future works, for the first time in the history of Lithuanian archeological research, Vilnius University, Klaipėda University, Lithuanian Institute of History, PI Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos, and PCO Kultūros vertybių paieška, all together entered a joint venture contract, i.e., unanimously, as one team, participated in public procurement, submitted a single and mutually agreed price for the work, and committed to apply a unified research methodology.

On March 5, 2020, PCO Alvora and Vilnius University, as a representative of the joint venture contract, signed an agreement to conduct archaeological research on the gas pipeline route: archaeological surveys in the area of approximately 198 ha, archaeological research survey in the area of 226 sq. m. and detailed archaeological excavation in the area of 8564 sq. m. Following this contract, it was planned to research 8 objects by detailed archaeological excavations, but, after the archaeological surveys by mechanically removing the topsoil, as many as 42 archeological objects were surveyed, i.e., 34 unknown archeological sites were discovered with the total area of 22,881.61 sq. m. excavated in detail.

The general strategy for the gas pipeline route, i.e., removing the topsoil, was discussed and agreed on between each partner prior to the field work, but the actual work brought a number of corrections, raised problems and suggested solutions for the archaeological surveys. The main ones are described below.

Surface surveys were ineffective compared to objects found during excavation work. The higher number of artefacts found on the surface often indicated greater destruction of the objects, especially the ones of the Stone Age. The significance of historical cartography was minimal, as it is very late (the oldest in Užnemunė, the end of the 18th century) and hardly shows the objects of the archeological period. Archaeologists treated the discovered archaeological values differently. Some considered it as a surviving continuous cultural layer and finds (ceramics, flint, slag), others limited it only to a cultural layer or finds. During the archaeological surveys, individual finds were found, the circumstances of which were unknown. The discovered archaeological values were investigated in two different ways: individual objects by archaeological surveys, while cultural layers or burials by detailed archaeological excavations, although the final result of both was the same – a full research of the gas pipeline route. This contradicts the very concept of an archaeological survey. A fourth type of archaeological research covering all 3 current types should be carried out on a larger area (above several ha) by removing the topsoil, however, such a type is not provided by law.

PADIEVAIČIO KOMPLEKSO TYRIMAI

Gintautas Zabiela, Vykintas Vaitkevičius

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas

2020 m. vykdyti Padievaičio archeologinio komplekso teritorijos (Vakarų Lietuva, Šilalės r.) detalieji tyrimai ir žvalgymai, susiję su jo avarinės būklės pašalinimo ir pritaikymo lankymui darbais. Komplexą sudaro piliakalnis, jo papilys, papėdės gyvenvietė, mitologinis akmuo, vadinamas Velnio Sostu, bei VI–XII a. kapinynas (nebuvo tyrinėjamas). Piliakalnyje iširta 12 m², papilyje – 16 m², papėdės gyvenvietėje – 33 m², akmens aplinkoje – 36 m² (pakartotinė perkasa 1971 m. LII tirtosios vietoje). Visoje tvarkomoje teritorijoje atlikti vizualiniai žvalgymai bei naudojant metalo detektorius (dirbo MINK klubo nariai), kurių metu surinkti 126 įvairūs registruoti, daugiausiai archeologiniai radiniai (žalvariniai papuošalai, geležiniai darbo įrankiai, strėlių antgaliai ir kt.) iš II–XVII a.

Piliakalnyje tироje perkasoje aptiktas 30–70 cm storio pilko smėlingo miškožemio kultūrinis sluoksnis su akmenimis, 10 stulpaviečių vietomis įžemyje, smulkiomis lipdytų lygiu paviršiumi keramikos šukėmis, geležies šlako gabalėliais. Žvalgymų metu piliakalnio teritorijoje, daugiausia šlaituose, surasti 35 archeologiniai metaliniai dirbiniai, tarp kurių pažymėtinos 3 Romos monetos, 2 arbaeto strėlės, retas žalvarinis raktas nuo cilindrinės spynos.

Papilio aikštelėje bei V šlaito viršutinėje dalyje išlikęs intensyvus iki 50 cm storio tam sus kultūrinis sluoksnis su negausiomis lipdytos lygios ir apžiestos keramikos šukėmis, geležies šlaku. Papilio pylimo vietoje kastame šurfe 4 fiksuoti 4 jo rekonstrukcijos etapai, ¹⁴C datuojami I–IV a. Žvalgymų metu papilio teritorijoje surasti 54 archeologiniai dirbiniai, tarp kurių 5 klevo sėklos formos kabučiai, po 3 pasaginių segių aguoniniais galais ir apyrankių fragmentus, po 2 Romos monetos, sidabro lydinio fragmentus, bronzinius karolius su ranteiais, žvangučius, žiedus pseudotordiruotu priekiu, kryžinių smeigtukų galvutes, svorelis, geležinė keturkampė kritė.

Mažiausiai 6 ha ploto papėdės gyvenvietėje į šiaurę ir pietus nuo piliakalnio aptiktas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis su lipdyta lygiu ir grublėtu paviršiais keramika, gyvūnų kaulais, geležies šlaku, paskirais kitokiais dirbiniais.

Šventvietėje užfiksuotas 44–86 cm storio kultūrinis sluoksnis, po juo aptiktas pilkšvas smėlis su gausiais archeologiniais radiniais. Iš viso rasti 9 ypatingi radiniai (kaulinis adiklis, mėlyno stiklo karolis ir akmeniniai galastuvas, trintuvas, pasvaras ir kt.), 5339 keramikos šukės ir trupiniai (6,328 kg), 4,953 kg gyvūnų kaulų, 1,872 kg geležies šlako, 264 g molio tinko, angliukų. Maždaug ketvirtis šių radinių buvo surinkta iš 1971 m. jau iširtos grunto.

Nustatyta, kad pirmieji radiniai į Druskinio upelio slėnį pateko III a. viduryje – IV a. II pusėje iš piliakalnio papėdės gyvenvietės. Vėliau aukštumos šlaitu dar slinko – tikėtina, ne vieną kartą ir su akmenimis – gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, datuojamas IV a. I puse – V a. pradžia. Pavienės žiestos keramikos šukės su bangele ir linijomis rodo, kad vieta buvo lankoma ir XIII–XIV a. Tačiau kitaip, nei manyta iki šiol, akmuo–sostas į dabartinę vietą pateko XVI a. II pusėje ar XVII a. II–III ketvirčiuose, t. y., neilgai trukus po to, kai Kvėdarnoje buvo įkurta katalikų parapija (bažnyčia funduota 1569 m.).

RESEARCH OF THE PADIEVAITIS COMPLEX

Gintautas Zabiela, Vykintas Vaitkevičius

Klaipėda University, Institute of Baltic Region History and Archaeology

In 2020, detailed archaeological excavation and archaeological survey related to the removal of emergency condition and adaptation for visiting were conducted in the territory of Padievaitis archaeological complex (Western Lithuania, Šilalė region). The complex consists of a hillfort, outer bailey, lower fortified settlement, mythological stone called Devil's Throne, and 6th–12th century cemetery (not investigated). 12 sq. m. were investigated in the hillfort, 16 – in the outer bailey, 33 – in the lower fortified settlement, and 36 – in the surroundings of the stone (the second trench in the same area researched in 1971 by Lithuanian Institute of History). Visual surveys and surveys with metal detectors (by the Metal Detectors Users Club (MINK)) were conducted in the entire territory with the result of 126 various archaeological findings of 2nd–17th century (brass jewelry, iron work tools, arrowheads, and others).

Researched trench on the hillfort contained a cultural layer of grey, sandy forest soil with rocks and was in a thickness of 30–70 cm, also, 10 post-holes in the sterile soil, small and smoothly molded ceramic sherds, pieces of iron slag. The territory of the hillfort contained 35 archaeological metal artefacts among which were 3 Roman coins, 2 crossbow arrows and a rare brass key from a cylindrical lock.

An intense dark cultural layer up to 50 cm thick with a few shards of slightly molded and wheel-thrown pottery, and iron slag has survived at the top of the western slope of the outer bailey site. 4 reconstruction stages of this site were recorded in a test pit No. 4, dated back to the 1st–4th centuries by C¹⁴. 54 archaeological artefacts were found during the surveys: 5 maple seed shaped pendants, 3 fragments of horseshoe shaped brooches with poppyseed-shaped ends, fragments of 3 bracelets, 2 of each: Roman coins, fragments of silver ingot, bronze beads with notches, bells, rings with a pseudo-twisted front, cross shaped pinheads, flyweight, metal slag.

In the lower settlement, in an area of at least 6 ha, to the north and south of the hillfort, a cultural layer up to 1 m with molded and rough surface ceramics, animal bones, iron slag, and other objects have been found.

A 44–86 cm cultural layer has been recorded in the sanctuary, followed by gray sand with abundant archaeological finds. A total of 9 special finds were recorded (bone darning-needle, blue glass bead, sharpening stone, grinder, weights, etc.), 5339 ceramic sherds and crumbs (6.328 kg), 4.953 kg of animal bones, 1.872 kg of iron slag, 264 g of clay plaster, coal. About a quarter of these finds were collected from already researched soil in 1971.

It was established that the first finds entered the valley of the Druskinis River between the mid-3rd and the second half of 4th centuries from the lower hill-fort settlement. Later, the cultural layer of the settlement, dating back to the first half of 4th to the early 5th

centuries, still slithered from the slope of the highlands – probably more than once and with stones. Individual thrown pottery shards with a wave and lines indicate that the site was visited in the 13th–14th centuries. However, contrary to what was previously believed, the stone-throne entered its present location in the second half of 16th century or the second – third quarters of 17th century, i.e., shortly after the establishment of a Catholic parish in Kvédarna (the church was founded in 1569).

TYRIMAI METALŲ DETEKTORIAIS KERNAVĖJE

Mindaugas Pilkauskas

Rokas Vengalis

Gintautas Vėlius

Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija

Pastarąjį dešimtmetį Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijos vienas iš tikslų yra kuo didesnę archeologinės vietovės teritoriją ištirti neinvaziniais geofizikiniais metodais. Šiuo metu magnetometru jau yra išžvalgyta didelė dalis (36,7 ha) archeologinės vietovės, tačiau susidurta su problema kuomet didelę dalį magnetogramose matomų magnetinių anomalijų sukuria įvairūs XX a. geležies dirbiniai. Siekiant tiksliau interpretuoti magnetogramas, 2020 m. organizuoti žvalgymai metalo detektoriais anksčiau magnetometru tirtose vietose. Tyrimai atlikti Neries slėnyje esančių įvairių laikotarpių priešistorinių gyvenviečių ir XIII–XIV a. miesto teritorijoje, talkino metalo iešiklių naudotojų klubas (MINK). Tyrimų tikslai: surasti ir tiksliai fiksuoti armenyje esančių XX a. geležies dirbinių vietas; surinkti armenyje esančius archeologinius radinius. Atlikus tyrimus tapo įmanoma patikimiau interpretuoti magnetometrinius duomenis, išskirti potencialiai archeologines struktūras. Surinkti archeologiniai radiniai patikslino turimą informaciją apie šioje teritorijoje įvairiais laikotarpiais vykdytas skirtingo pobūdžio veiklas.

2020 m. tyrimų rezultatai paskatino pratęsti Kernavės archeologinės vietovės „valymo“ nuo XX a. šiukšlių strategiją. Metalų detektoriais buvo žvalgoma Aukštutinio Kernavės miesto (XIII–XIV a.) teritorija. Pastarieji tyrimai atlikti 2021 m. lapkritį, todėl pranešime tik trumpai pristatomi preliminarūs rezultatai.

RESEARCH WITH METAL DETECTORS IN KERNAVĖ

Mindaugas Pilkauskas

Rokas Vengalis

Gintautas Vėlius

Directorate of the Kernavė State Cultural Reserve

In the last decade, one of the goals of the Directorate of the Kernavė State Cultural Reserve has been to explore the largest possible area of the archaeological site by non-invasive geophysical methods. At present, a large part (36.7 ha) of the archaeological site has already been surveyed with a magnetometer, but a problem has been encountered when a large part of the magnetic anomalies seen in magnetograms are created by various iron items of 20th century. In order to interpret magnetograms more accurately, in 2020 more surveys with metal detectors were organized at the site previously surveyed with a magnetometer. Assisted by the Metal Detectors Users Club (MINK), the research was carried out in prehistoric settlements of various periods in the Neris Valley and in the area of 13th-14th century city. The goals of the research: to find and accurately record the locations of the 20th century iron items found in loosen soil; to collect archaeological finds found in the loosen soil. The research made it possible to interpret the magnetometric data more reliably and to identify potential archaeological structures. The collected archaeological findings clarified the existing information on the different types of activities carried out in the area during the different periods.

The results of 2020 research led to continue strategizing the “cleansing” of Kernavė archaeological site from the garbage of 20th century. The territory of the Upper City of Kernavė (13th-14th centuries) was scanned with metal detectors. The last research was conducted in November 2021, therefore, the report only briefly presents the primary results.

POVANDENINIAI ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI ASVEJOS IR LUKOS EŽERUOSE 2020 METAIS: PIRMINIAI REZULTATAI IR PERSPEKTYVOS

Elena Pranckėnaitė

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono
istorijos ir archeologijos institutas

Rokas Kraniauskas

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono
istorijos ir archeologijos institutas

Aldas Matiukas

naras instruktorius

Gintautas Krakauskas

IĮ Diugonis

Zenonas Baubonis

VŠĮ Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos

2020 m. vykdyti povandeniniai archeologiniai žvalgymai ir žvalgomieji tyrimai Lietuvos vidaus vandenyse, šiame pranešime pristatomi objektai surasti ir tirti Asvejos ir Lukos ežeruose. Šių objektų tyrimus numatoma tęsti kitais metais, todėl pristatomi tik preliminarūs tyrimų duomenys.

Asvejos ežero dugnas povandeniniais archeologiniais tyrimų metodais su pertraukomis žvalgomas jau nuo 1998 m., kuomet į rytus nuo dabartinio Asvejos tilto, vedančio link Dubingių miestelio, pirmą kartą buvo surasti anksčiau čia stovėjusio tilto poliai, jo horizontalios konstrukcijos bei XVI-XVII a. datuojami archeologiniai radiniai. Kitose ežero vietose povandeninių žvalgymų metu taip pat buvo surasta buvusios perkėlos vieta ir įvairiais laikotarpiais datuojamų medinių luotų.

2020 m. tęsiant povandeninius Asvejos ežero žvalgymus, senojo tilto vietoje, priklausančioje saugomai Dubingių piliavietės teritorijai, 9 m gylyje, ežero šlaite aptikti žmogaus palaikai (C14 datuoti XV a. pab. – XVII a. vid.) su aprangos detalėmis ir asmeniniais daiktais, padengti dumblo ir smėlio sluoksniu. Toks atvejis, kuomet po vandeniu aptinkami žmogaus palaikai, kaip pavienis atsitiktinis objektas, o ne palaidojimas, yra unikalus ir pirmas Lietuvoje.

Tais pačiais metais, Asvejos ežere, į R nuo Dubingių tilto, ties Alkos kaimu, buvo vykdyti povandeniniai archeologiniai žvalgymai. Tyrinėtoje ežero atkarpoje, 2–5 m gylyje buvo fiksuotos vertikalinių medinių polių liekanos, 4–9 m gylyje atrasta horizontalių medinių konstrukcijų, kurios leidžia pagrįstai spėti, kad šioje siauroje ežero vietoje yra buvęs medinis tiltas. Buvusio tilto teritorijoje, 5–6 m gylyje, po nestoru dumblo sluoksniu buvo fiksuoti nedideliame plote pasklidę archeologiniai radiniai: kalavijas ir makštų apkalas, kirvis, ietigalis, segė aguoniniais galais, dvi sagtys ir kt. Remiantis tipologiniu datavimu, surastus dirbinius būtų galima datuoti XIII–XIV a. Šioje tyrimų stadijoje negalima viena-

reikšmiškai teigti, kad tai vienam individui priklausęs daiktų komplektas. Tikėtina, kad tai yra individo/-ų nuskendimo vieta ties buvusiu mediniu tiltu.

Trakų ežerynas povandeniniais archeologiniais tyrimų metodais su pertraukomis žvalgomas ir tiriamas jau nuo 1997 m., siekiant fiksuoti buvusių tiltų liekanas. 2020 m. Lukos ežere (Trakų r.) remiantis KPD pateikta informacija, žvalgyta ežero V pakrantė ties Trakų pusiasalio piliavietės teritorija, kur 9–11 m gylyje aptiktos medinio laivo liekanos. Laivo kroviny – plytos. 2020 m. atlikta laivo fotofiksacija, pirminiai objekto apmatavimai: ilgis – 16,8 m, plotis – 5,5 m. Laivas plokščiu dugnu, statytas karavelės stiliumi, lentos sukabintos geležinėmis kabėmis. C14 datuotas XV a. pab.– XVII a. vid. Tai yra kol kas vienintelė Lietuvos vidaus vandenyse surasta gerai išlikusi vandens transporto priemonė su kroviniu.

UNDERWATER ARCHEOLOGICAL RESEARCH IN LAKES ASVEJA AND LUKA IN 2020: PRELIMINARY RESULTS AND PERSPECTIVES

Elena Pranckėnaitė

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

Rokas Kraniauskas

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

Aldas Matiukas

diver instructor

Gintautas Krakauskas

SP Diugonis

Zenonas Baubonis

PI Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos

In 2020, underwater archeological survey and underwater excavations were carried out in the inland waters of Lithuania, and the objects found in the lakes of Asveja and Luka are presented in this report. Investigations of these objects are planned to continue next year; therefore, only preliminary data is presented.

The bottom of Lake Asveja has been explored with underwater archeological research methods intermittently since 1998, when the wooden piles of the former bridge, its horizontal structures and archeological finds dating back to the 16th–17th centuries were first found in the east part of the current Asveja bridge leading to Dubingiai settlement. In other parts of the lake, during underwater surveys the site of the former ferry and wooden dugouts dating back to various periods were uncovered

Continuing the underwater survey of Lake Asveja in 2020, human remains (C14 dated 15th century – mid 17th century) with clothing details and personal belongings covered with a layer of mud and sand were found on the slope of the lake (in the protected area of Dubingiai Castle Site) at the depth of 9 m at the territory of the old bridge. Such a case, when human remains are found underwater as a single object instead of burial, is unique and the first in Lithuania.

In the same year, underwater archeological survey was carried out in Lake Asveja, to the east of the Dubingiai bridge, near the village of Alka. Remains of vertical wooden piles were recorded in the surveyed section of the lake, at a depth of 2–5 m, and horizontal wooden structures were discovered at a depth of 4–9 m, which allows to reasonably assume that there was a wooden bridge in this narrow part of the lake. In the territory of the former bridge, at a depth of 5–6 m, archeological finds scattered in a small area were recorded under a thin layer of lake sediments: a sword and sheath fittings, an axe, a spearhead, a brooch with poppy ends, two buckles, etc. Based on the typology, the

found artefacts could be dated to the 13th–14th centuries. At this stage of the research, it cannot be stated unambiguously that this set of items belonged to one individual. It is likely that this is the drowning site of the individual (s) at the former wooden bridge.

The Trakai Lake area has been surveyed and explored using underwater archeological research methods since 1997 in order to capture the remains of the former bridges. In 2020, according to the information provided by the Department of Cultural Heritage under the Ministry of Culture, the western part of Lake Luka's (Trakai district) shore was surveyed at a depth of 9–11 m near the territory of the Trakai Peninsula Castle Site, where the remains of a wooden boat have been found. The boat's cargo was bricks. In 2020, the boat was photographed, the initial measurements of the object: length - 16.8 m, width - 5.5 m. The ship is flat-bottomed and built in a caravel style, the planks are attached with iron rivets. According to C14 this boat is dated the end of the 15th century to the middle of the 17th century. So far, it is the only well-preserved watercraft with cargo found in Lithuanian inland waters.

XIV A. PABAIGOS RAIŠIŲ LOBIO RADAVIETĖS TYRIMAI

**Povilas Blaževičius, Gediminas Petrauskas,
Eduardas Remecas, Gytis Grižas,
Saulius Žegunis, Evaldas Vailionis**

Lietuvos nacionalinis muziejus

Vincentas Gubinas

VšĮ Archeologijos centras

2021 m. pradžioje Kultūros paveldo departamentas prie LR Kultūros ministerijos buvo informuotas, kad Vilniaus r. savivaldybėje, netoli Raišių kaimo aptiktos kelios sidabrinės monetos ir pusė tribriaunio lydinio. Vertingus radinius perdavus saugojimui į Lietuvos nacionalinį muziejų bei nustačius išskirtinę jų svarbą, radimo vietoje imti planuoti archeologiniai tyrimai.

Per beveik mėnesį trukusius archeologinius tyrimus ekspedicijos komanda nuodugniai ištyrė 234 kv. m plotą ir kruopščiai išžvalgė net 5370 kv. m dydžio teritoriją. Tokiu būdu, VšĮ Archeologijos centro ir Lietuvos nacionalinio muziejaus dėka pavyko sėkmingai išsaugoti Lietuvos istorijai svarbius radinius.

Tyrimų metu rastos 54 sidabrinės monetos, du sidabro lydiniai, sidabro liejinys, žiedas pinta priekine dalimi, indo iš vario lydinio fragmentai ir kt. Taip pat aptikta nemažai tuo pačiu laikotarpiu datuojamų buitinės keramikos šukių, molio tinko fragmentų, geležinis peiliukas ir keletas kitų smulkių pamestų arba išmestų dirbinių.

Pagal rastas monetas lobio paslėpimo laiką galima būtų sieti su 1390 m. vasarą įvykusiu Vilniaus pilių puolimu. Paslėpto lobio vertė, pagal esamus surinktus radinius, yra santykinai didelė ir siekia apie 120–130 grašių.

RESEARCH IN THE LOCATION OF THE LATE 14TH CENTURY RAIŠIAI HOARD

Povilas Blaževičius, Gediminas Petrauskas,

Eduardas Remecas, Gytis Grižas,

Saulius Žegunis, Evaldas Vailionis

National Museum of Lithuania

Vincentas Gubinas

PCO "Archeologijos centras"

At the beginning of 2021, the Department of Cultural Heritage under the Ministry of Culture of the Republic of Lithuania was informed that several silver coins and half of the triangular alloy had been found in Vilnius District Municipality, near Raišiai village. After the valuable finds were handed over for storage to the National Museum of Lithuania and their exceptional importance was established, planned archaeological research was carried out at the site of the discovery.

During almost a month of archeological research, the expedition team thoroughly examined the area of 234 sq m and carefully surveyed the area of 5370 sq m. In this way, thanks to the PCO "Archeologijos centras" and the National Museum of Lithuania, it was possible to successfully preserve the finds important for the history of Lithuania.

The research found 54 silver coins, two silver alloys, a silver casting, a ring with braided front, fragments of a copper alloy vessel, and more. A number of fragments of household ceramics, fragments of clay plaster, an iron knife and several other small lost or discarded items dating back to the same period were also found.

According to the coins found, the time of hiding the treasure could be related to the attack on Vilnius castles in the summer of 1390. According to the existing collected finds, the value of the hidden treasure is relatively high and amounts to about 120-130 groschens.

XIV-XV A. PIRMOSIOS PUSĖS OBJEKTAI JAKNIŠKĖSE (PRIENŲ R.)

Egidijus Šatavičius

Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas, Archeologijos katedra;
VšĮ „Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“

Viešnios upelio šiauriniame krante, nukasant statomo dujotakio GIPL-LT paviršinį gruntą, identifiкуotos 2 pastatų vietos ir 6 deguto varymo pečiai. Per 5 m viena nuo kitos tirtos pastatų aslos buvo netaisyklingo pergniaužto ovalo formos, apie 2,4x5,3 m ir 3,5x6,3 m dydžio. Abejos aslų dėmės užpildytos pilku molingu gruntu su organika, o vertikaliame pjūvyje buvo plokščiadugnio dubens formos, įgilintos į molingą gruntą apie 40-55 cm. Kiekvieno iš pastato aslų įdubose rasta daugiau nei 300 molinių apžiestų indų šukių, puoštų bangelėmis ir linijomis. Gausiai rasta sugriuvusių kupolinių krosnių molio tinko trupinių ir degusių riedulių bei jų atplaišų. Be to, rasta keletas naminių gyvūnų kaulų, titnaginis skiltuvas, juodosios metalurgijos atliekų, 2 geležiniai peiliai ir ylos fragmentas. Šie objektai C^{14} metodu datuoti XV a. pirmąja puse.

Atidengtos deguto varyklos buvo išsidėsčiusios ryčiau-piečiau pastatų liekanų. Nukasus armenį molingame žemyje išryškėjo juodi-pilki apskritimai, užpildyti pilku ar molingu gruntu. Šios beveik apskritimo formos duobės su degto molio sienelėmis viršutinėje dalyje buvo 47-65 cm skersmens. Degto molio sienelės buvo 4-17 cm storio, o dalis jų viename iš šonų turėjo apie 8-10 cm dydžio išsikišimus. Išlikusių degto molio sienelių aukštis nuo arimo pado siekė 8-23 cm. Žemiau jų toliau tęsėsi duobė. Vertikaliame pjūvyje šie objektai buvo apversto varpo ar kūgio nupjauta viršūne formos, o bendras jų gylis nuo arimo pado ribos siekė iki 41-68 cm. Daugumos jų apatinėse dalyse rasta stipriai suanglėjusios beržo žievės gabalų, o kai kuriose – pavienių apžiestų indų šukių ar keletas smulkių kauliukų. Šios deguto varyklos C^{14} metodu datuotos XIV a.

XIV - FIRST HALF OF XV CENTURY OBJECTS IN JAKNISKES (PRIENAI REGION)

Egidijus Šatavičius

Vilnius University, Faculty of History, Department of Archaeology;
PCO "Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos"

Two building locations and six tar-production pits were found and identified while removing surface layer off of gas pipeline GIPL-LT in the north shore of Vieksnia river. 5 meters in between one another, the dirt floors of the building were in an irregular faceted oval form, about 2,4x5,3 m and 3,5x6,3 m in size. Spots of both dirt floors were filled with gray clay primer with organics, while in section they were in a shape of a flat-bottomed bowl deepened for 40-55 cm in clay primer. Bottom parts of each dirt floor contained more than 300 shards of wheel-turned clay vessels decorated with waves and lines. Clay plaster crumbs, burnt boulders and their fragments of the collapsed dome furnaces were found abundantly. Besides, some domesticated animal bones, a flint striker, black metallurgy waste, two iron knives and fragments of an awl were found. These objects were dated to the first half of 15th century by C¹⁴ method.

Uncovered tar-production pits were located at the east-south part to the building remains. After removing the ploughed soil, white-grey circles filled with grey or clay primer emerged in sterile soil. These pits in a shape of almost even circles with burnt clay walls in the upper part were 47-65 cm in diameter. Burnt clay walls were 4-17 cm in thickness, and some of them had 8-10 cm protrusions on one of their sides. The height of surviving burnt clay walls reached 8-23 cm from the bottom part of ploughed soil. Below them the pit continued. In section, these objects were in the shape of an upside-down bell or a cone without its apex, and their general depth from the bottom part of ploughed soil reached up to 41-68 cm. Most of their lower parts contained pieces of charred birch bark and some of them contained individual shards of wheel-thrown vessels or some small bones. These tar-production pits were dated to the 14th century by C¹⁴ method.

ROKIŠKIO BAŽNYČIOS IR ŠVENTORIAUS ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI (2019–2020)

Raimonda Nabažaitė

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono
istorijos ir archeologijos institutas

2019–2020 m. Klaipėdos universitetas vykdė archeologinius tyrinėjimus Rokiškio Šv. Apaštalo Evangelisto Mato bažnyčios viduje (unikalus kodas 22373, adresu Nepriklausomybės a. 1a) – projektuojamų šildomų grindų vietoje ir šventoriaus aplinkoje. Tyrimų metu fiksuotas 1866–1877 bažnyčios statybos metu supiltas sluoksniu su XVI – XIX a. radiniais. Bažnyčios viduje atidengti trijų skirtingų laikotarpių pamatai: Naujosios (dabartinės) bažnyčios (1866–1877) – kriptos ir kolonos pamatas, buvusių pastolių duobės (1–8), viena laikė statybinė medžiaga, presbiterijos išorėje – 7 latakų mūrinė požeminė vandens nuotekų sistema. Pasiekus 1864 m. gaisro horizontą buvo aptikti nesudėtingos konstrukcijos pastato pamatai (1708–1713 m) ir per 1864 m. gaisrą nudegusios bažnyčios priestatas (?). Greta jų aptikti monumentalūs pamatai, datuoti XVI–XVII a ir sietini su anksčiausia Rokiškio bažnyčia (fragmentas eksponuojamas grindų dangoje). Šventoriuje buvo užfiksuoti 29 kapai, kurie leidžia patvirtinti senojo šventoriaus buvimo faktą (pagal radinius datuojamus XVI–XVII a., kai kurie XVIII a.). Kapai fiksuoti tiek dabartinės bažnyčios šventoriaus teritorijoje, tiek už jo tvoros. Mirusieji laidoti 1–3 horizontaliai, mediniuose karstuose (iš jų išlikę tik sutriušę medienos likučiai), aukštieji, galvomis į V pusę, sulenktomis rankomis pilvo srityse arba fiksuojant jas šonuose. Atlikus žmogaus kaulų antropologinę ekspertizę *in situ* buvo nustatyti 17 suaugusių individų (tiek moterų, tiek vyrų) ir 11 nesuaugusiųjų. Mirusieji buvo laidoti ir su įkapėmis ir be jų. Tarp įkapių paminėtina XVI a. moneta (Aleksandro denaras, vaiko kapas Nr. 27), metaliniai žiedai, peiliukai, kaklo karoliai, segė, du XVI a. pradžios odiniai diržo krepšiai (kapai Nr. 13, 14, iškelti restauruoti). Įkapėms priskirtinų radinių rasta duobių užpilduose bei virš senojo šventoriaus supiltuose sluoksniuose.

THE INVESTIGATION IN ROKIŠKIS CHURCH AND THE CHURCHYARD (2019-2020)

Raimonda Nabažaitė

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

In 2019, an excavation was conducted inside the Church of Mark the Evangelist in Rokiškis at the site of a planned heated floor and the former heating line. A fill layer with 16th–19th-century finds created during the construction of the church in 1866–1877 was recorded in a 27x19 m area excavated to a planned depth of 50–70 cm inside the church. Foundations from 3 different periods for: the modern (current) church (1866–1877), a crypt and a column as well as the pits from former scaffolding and contemporary construction materials were unearthed at a depth of 0.5–2.7 m in trenches 1 and 2 (72 m²). After the 1864 fire horizon was reached, a simply constructed building foundation (1708–1713) and an annex (porch?) to the church that burnt in the 1864 fire were discovered. Also, brick and stone structure dating to the 16th–17th centuries was discovered.

In 2020, Klaipėda University conducted an excavation (6 trenches and 2 test pits totalling 78 m²) in the vicinity of the churchyard. The digging of a 1 m wide, 1 m deep, 159 m long utility trench around the church's foundation was monitored. The archaeological investigation recorded 28 burials, which allows one to confirm the fact of the existence of the old churchyard (based the current churchyard and beyond its fence. The individuals had been interred supine with their heads to the W and their arms bent to lie in the abdomen area or straight at the sides. After performing an anthropological examination on the human bones in situ from the 28 burials, 17 adults (both female and male) and 11 subadults were identified. Another 56 possible individuals were identified from the bones from disturbed burials. The individuals had been interred with and without grave goods, of which the 16th-century coin (an Alexander denar, child burial 27), metal rings, a small knife, necklace beads, a brooch, and 2 early 16th-century leather belt pouches should be mentioned. Those finds discovered in the fill layers in the pits and above the old churchyard should also be ascribed to the grave goods. An underground masonry drainage system (1866–1877) with 7 channels was also discovered and the church's foundation was partially exposed.

ARCHEOLOGINIAI TYRIMAI 2020 M. SKLYPE J. BASANAVIČIAUS G. 10, VILNIUJE

Ieva Masiulienė, Elena Pranckėnaitė

Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos
ir archeologijos institutas

2020 m. buvo atlikti detalieji archeologiniai tyrimai Vilniaus senamiesčio teritorijoje, sklype adresu J. Basanavičiaus g. 10. Sklypas yra už buvusios Vilniaus miesto gynybinės sienos, į V nuo buvusių Trakų vartų. Remiantis istoriniais duomenimis XVIII a. už Trakų vartų dominikonai turėjo didelį sklypą, kuriame vienuolyno lėšomis buvo pastatę dvarelį, o sklypas esantis priešais (tikėtina ir sklypas J. Basanavičiaus g. 10) 1724 m. jiems atiteko iš pranciškonų. XIX a. teritorija naudota žemės ūkio reikmėms, o XX a. – joje stovėjo mediniai sandėliai.

2020 m. archeologinių tyrimų metu sklype J. Basanavičiaus g. 10 buvo ištirtas 2659,2 m² dydžio plotas. Sklypo Š dalyje tyrimų metu aptiktos užstatymo liekanos – mūrinio (su dviem akmenimis grįstais pusrūšiais ir dviem priestatais) ir medinio statinių fragmentai. Remiantis archeologine medžiaga ir architektūriniais tyrimais mūrinis statinys datuojamas XVI a. pab. – XVII a. vid., kuris stovėjęs smėlingame šlaite, prie kelio į Trakus, tačiau nėra vaizduojamas žinomuose miesto ikonografiniuose šaltiniuose. Tikėtina, kad pastatas sunyko XVIII a. I pusėje.

Pastatų aplinkoje buvo ištirtos įgilintos struktūros: buitinių atliekų duobės ir šulinys (?). Duobių užpilduose surinktas didelis kiekis koklių fragmentų, datuojamų XVI a. pab. – XVII a. vid., taip pat ir buitinės, statybinės keramikos, stiklo, metalų lydinio dirbinių fragmentų bei gyvūnų kaulų.

Remiantis šių archeologinių tyrimų rezultatais, buvo nustatyti pagrindiniai sklypo J. Basanavičiaus g. 10 apgyvendinimo ir naudojimo raidos etapai, papildyta informacija apie Vilniaus miesto plėtrą ir gyvenimą už miesto gynybinės sienos.

ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN 2020 ON THE PLOT AT J. BASANAVIČIUS STR. 10, VILNIUS

Ieva Masiulienė, Elena Pranckėnaitė

Klaipėda University, Institute of Baltic Region
History and Archaeology

In 2020, detailed archeological research was carried out in the territory of Vilnius Old Town, on the plot at J. Basanavičius str. 10. The plot is located behind the former defensive wall of Vilnius, to the west of the former Trakai Gate. According to historical data, in the 18th century the Dominicans owned a large plot behind the Trakai Gate, where they had built a manor at the expense of the monastery, meanwhile the plot in front of it (probably the plot on J. Basanavičius str. 10, too) was given to them by the Franciscans in 1724. The territory was used for agricultural purposes in the 19th century, and wooden warehouses stood in the 20th century.

During the archaeological excavations in 2020, an area of 2659.2 sq. m. was excavated on the plot at J. Basanavičius str. 10. During the research of the northern part of the plot, the remains of the building were found, i.e., fragments of masonry (with two paving basements and two outbuildings) and wooden structures. Based on archeological material and architectural research, the masonry dates from the end of the 16th century to the middle of the 17th century, which stood on a sandy slope near the road to Trakai, but is not depicted in the prominent iconographic sources of the city. It is probable that the building decayed in the first half of the 18th century.

In the vicinity of the buildings, four sunken structures were excavated: a household waste pit and a well (?). A large amount of tile fragments dating from the end of the 16th century to the middle of the 17th century, as well as fragments of household and building ceramics, glass, metal alloy products and animal bones were collected in the pits.

Based on the results of these archeological excavations, the main stages of the development of human population and activity on the plot at J. Basanavičius str. 10 were identified, and information on the development of the city of Vilnius and the way of life beyond the city's defensive wall was supplemented.

PANEVĖŽIO NEPRIKLAUSOMYBĖS AIKŠTĖS ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ APŽVALGA

Dovilas Petruelis

Panevėžio kraštotyros muziejus

Pranešime pristatomi plačios apimties archeologinių tyrimų, vykdytų 2020 m. Panevėžio miesto centrinėje dalyje, Nepriklausomybės aikštėje, rezultatai. Tyrinėta vieta patenka į XVIII a. vakarinį Panevėžio priemiestį – Naujamiestį.

Žinoma, kad tyrinėtos aikštės aplinkoje, 1727 m. Vilniaus kapitulos kanauninkas Kristupas Bialozarovas ir Bernatonių seniūnas Kristupas Dombuskis su žmona Konstancija įkurdino Panevėžio pijorų vienuolius, jiems pastatė bažnyčią, sudarė sąlygas išlaikyti mokyklą. Šioje vietoje anksčiau archeologiniai tyrimai nebuvo atlikti.

Aikštės ŠV dalyje fiksuotas XIX–XX a. pr. 35–115 cm storio intensyvus kultūrinis sluoksnis, kurį reikia sieti su buvusiu mūriniu pijorų vienuolyno pastatu ir jo aplinka. Perkasose 4–6 fiksuoti pamatų fragmentai, mūrinio pastato griuvenos. 21 m į ŠR nuo Švč. Trejybės bažnyčios, tirtuose plotuose atrastos kapinės, atidengti 107 kapai. Net 55 palaidojimai priklausė vaikams. Daugumoje mirusiųjų buvo laidoti karstuose, guldyti ant nugaros, ištiestomis kojomis. Dažniausiai laikytasi PV–ŠR arba V–R orientacijos, mirusiojo galvą dedant arčiau vakarų krypties. Kapuose buvo rasta įkapių: monetų, kryželių, medalikėlių, karolių vėrinių, drabužių sagų, aprangos detalių, žiedinė segė, karsto rankena. Remiantis rastomis religinio pobūdžio įkapėmis ir dirbiniais, nustatyta, kad tirtų kapinių dalyje buvo laidojama XVII–XIX a. pr. Ties 1 perkasos P puse atidengtas XIX a. I pusės akmeninių pamatų fragmentas, kurį galima sieti su kapinių koplyčios vieta.

Žvalgomųjų archeologinių tyrimų ir archeologinių žvalgymų metu surasti 154 radiniai: XVII–XX a. monetos, sagos, arklių pasagos, keramikinių koklių fragmentai, keramikinių žiestų glazūruotų ir neglazūruotų indų šukės, stiklo šukės, stikliniai indai, aprangos detalės. Detaliųjų tyrimų metu, atskiruose sluoksniuose ir perkastose žemėse rasta XVI–XVIII a. radinių: monetų, kryželių, sagų, pašto plomba, šaukštas, keramikos ir stiklo indų šukių, koklių fragmentų. Seniausia moneta – 1559 m. Žygimanto Augusto (1520–1572 m.) denaras. Žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu buvo ištirti 22 šurfai ir 6 perkasos, 125,66 m² plotas. Detaliųjų archeologinių tyrimų metu ištirtas 218 m² plotas. Išžvalgyta 698 m² teritorija.

Reziumuojant galima teigti, kad platus, tikslingas šurfų ir perkasų išsidėstymas rekonstruojamos aikštės teritorijoje leido surasti iki šiol užmirštas XVII–XIX a. pr. kapines. Šios kapinės priklausė katalikų bažnyčios posesijai, kuria rūpinosi ir administravo vienuoliai pijorai.

REVIEW OF ARCHEOLOGICAL RESEARCH IN PANEVĖŽYS INDEPENDENCE SQUARE

Dovilas Petruelis

Panevėžys Local Lore Museum

The report presents the results of extensive archeological research carried out in 2020 in the central part of Panevėžys city at the Independence Square. The researched place falls into the western suburb of Panevėžys in the 18th century – Naujamiestis (New Town).

It is known that in the vicinity of the researched square, in 1727, the monks of Panevėžys Piarists were settled here by Kristupas Bialozarovas, the canon of the Vilnius chapter, and Kristupas Dombuskis, the elder of Bernatoniai, and his wife Konstancija. They built a church for them and allowed to run a school. No archaeological excavations have been carried out at this site before.

In the north-western part of the square there is an intensive cultural layer in thickness of 35–115 cm dated from the 19th – the beginning of 20th century. This cultural layer belongs to the former brick building of the Piarists monastery and its surroundings. Fragments of foundations and the ruins of a brick building were recorded in Trenches 4–6. A cemetery with 107 unearthed burials has been found in the excavated areas 21 m northeast of the Church of the Holy Trinity. As many as 55 burials belonged to children. Most of the deceased were buried in coffins, lying on their backs, with their legs outstretched. In most cases, the south-west – north-east or west-east orientation was followed, with the deceased's head placed closer to the west. Grave goods were found in burials such as: coins, crosses, medallions, necklaces, clothing buttons, clothing details, a ring brooch, a coffin handle. Based on the religious nature of grave goods and articles, it was established that the excavated part of a cemetery was used in 17th – early 19th centuries. A fragment of the stone foundations unearthed in the southern part of Trench 1 and dated back to the first half of the 19th century can be linked to the location of the cemetery chapel, has been unveiled on the southern side of the first excavation.

During the archaeological survey research and archaeological survey 154 finds were found: coins of the 17th–20th centuries, buttons, horseshoes, fragments of ceramic tiles, shards of glazed and unglazed vessels, glass shards, glassware, clothing details. During the detailed archaeological excavations, the finds of 16th–18th century were found in separate layers and loosen soil: coins, crosses, buttons, a postal seal, a spoon, fragments of pottery and glassware, and fragments of tiles. The oldest coin is the denarius of Sigismund Augustus (1520–1572), dated back to 1559. Exploratory archaeological excavations have explored 22 mines and 6 excavations, covering an area of 125.66 m². An area of 218 m² was investigated during detailed archaeological research. An area of 698 m² was surveyed. 22 test pits, 6 trenches and the area of 125,66 m² were surveyed during the archaeological survey research. The area of 218 m² was surveyed during the

detailed archaeological excavations. The area of 698 m² was examined during the archaeological survey.

In summary, it can be stated that the wide and purposeful arrangement of test pits and trenches in the territory of the reconstructed square allowed to find the forgotten cemetery of the 17th – early 19th centuries. This cemetery belonged to a property of the Catholic Church, which was cared for and administered by the Piarists monks.

MASINIŲ KAPAVIEČIŲ TYRIMAI ZOKNIUOSE IR ARMALĖNUOSE

Ingrida Čičiurkaitė

VŠĮ Kultūros vertybių globos tarnyba

Rokas Kraniauskas

MB Arksaika

2020 m. atlikti dviejų II pasaulinio karo belaisvių kapaviečių archeologiniai tyrimai – palaikų ekshumavimo darbai. Archeologinių tyrimu tikslas – atidengti, ekshumuoti, pagal galimybę identifikuoti ir garbingai perlaidoti visus II-ojo Pasaulinio karo aukų palaikus. Iš viso 2020 m. ištirtas plotas 2370 m², ekshumuoti ir perlaidoti 1927 karo belaisvių palaikai. Zokniuose aptikti ir ištirti 67 masiniai palaidojimai ir 29 individualūs kapai. Armalėnuose – 62 masiniai palaidojimai ir 4 individualūs palaidojimai. Zokniuose surasta 225 karo belaisvių žetonai, kitokių radinių aptikta šalia 449 palaikų; Armalėnuose aptikti 836 karo belaisvių žetonai, kitokių radinių rasta šalia 396 palaikų. Tyrimų metu nustatyta, kad kapavietėse palaidoti nacių Vokietijos karo belaisvių lageriuose kalėję priešininkų kariai. Tiriant palaidojimo vietas, kapų struktūras, radinius, atliekant antropologines analizes, tapatinant su istoriniais duomenimis, pavyko nustatyti, kada ir kokiomis aplinkybėmis užkasti žuvusiųjų kūnai, kaip formuotos kapavietės, kokios yra mirties priežastys, traumas, patologijos, dalinai identifikuoti. Tyrimų rezultate, nežinomoms II Pasaulinio karo aukoms suteikta istorinė atmintis ir derama pagarba.

INVESTIGATION OF MASS GRAVES IN ZOKNIAI AND ARMALĖNAI

Ingrida Čičiurkaitė

PCO Kultūros vertybių globos tarnyba

Rokas Kraniauskas

MB Arksaika

In 2020, archaeological excavations-exhumation works of two prisoners' graveyards of World War II were carried out. The purpose of the archaeological research was to uncover, exhume, and, if possible, rebury in honor all the remains of the victims of World War II. A total area of 2,370 sq. m. was investigated in 2020, and the remains of 1,927 prisoners of war were exhumed and reburied. 67 mass burials and 29 individual graves were found and investigated in Zokniai. 62 mass burials and 4 individual burials were found and investigated in Armalėnai. 225 tokens of prisoners of war were found in Zokniai, other finds were found near 449 remains; 836 tokens of prisoners of war were found in Armalėnai, other finds were found near 396 remains. Investigations have revealed that enemy soldiers imprisoned in Nazi German prisoner-of-war camps were buried in these graves. The examination of burial sites, grave structures, finds, anthropological analyzes and comparison with historical data revealed when and under what circumstances the bodies of the dead were buried, how the graves were formed, what caused death, also, traumas and pathologies were partially identified. As a result of what is said above, the unknown victims of World War II have been granted with proper historical memory and due respect.

ŽMOGAUS BIOARCHEOLOGIJA LIETUVOJE: DABAR IR ATEITIES PERSPEKTYVOS

**Rimantas Jankauskas, Žydrūnė Miliauskienė,
Justina Kozakaitė, Rūta Brindzaitė, Jovita Kadikinaitė**
Vilniaus universitetas, Medicinos fakultetas

Naujos technologinės galimybės sudaro sąlygas atsakyti į daug anksčiau neišsprendžiamų istorijos ir priešistorės klausimų apie gyvenimo sąlygas, mitybą, migracijas, ligas, žmonių ir jų ligų sukėlėjų genetiką ir pan. Dėl to plėtojami įvairūs tarpdisciplininiai projektai, kuriuose naudojama žmonių bioarcheologinė medžiaga. Tai kelia didesnius reikalavimus archeologinių tyrimų metu randamų palaikų apskaitai, saugojimui bei atsakingam panaudojimui tyrimams, išskyla eilę materialinės atsakomybės, kaštų, duomenų ir intelektinės nuosavybės klausimų. Tokių palaikų statusas patenka po dviem skirtingomis reguliuojančiomis sistemomis: archeologinės medžiagos bei žmonių palaikų. Įvertinus šias aplinkybes, 2021 m. buvo parengti ir fakulteto tarybos patvirtinti Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto antropologinės medžiagos specializuotos saugyklos nuostatai, kuriuose apibrėžiami antropologinės medžiagos priėmimo į specializuotą saugyklą ir saugykloje esančios antropologinės medžiagos apskaitos, saugojimo, tyrimo, panaudojimo studijų procese ir perdavimo kitiems asmenims tvarka. Šie nuostatai leidžia greitai ir efektyviai priimti įvairius sprendimus, koordinuoti veiklą ir planuoti būsimus tyrimus ateityje.

Pranešimo tikslas – pristatyti antropologinių tyrimų svarbą ir reikšmę, iliustruojant naujausių rezultatų pavyzdžiais, supažindinti su specializuotos saugyklos nuostatais ir tvarka, bei skatinti bendradarbiavimą.

HUMAN BIOARCHAEOLOGY IN LITHUANIA: PRESENT AND FUTURE PERSPECTIVES

**Rimantas Jankauskas, Žydrūnė Miliauskienė,
Justina Kozakaitė, Rūta Brindzaitė, Jovita Kadikinaitė**
Vilnius University, Faculty of Medicine

New technological possibilities allow to answer many previously unresolved historical and prehistoric questions about living conditions, nutrition, migration, diseases, the genetics of humans and their pathogens, and so on. As a result, various interdisciplinary projects using human bioarchaeological material are being developed. This places greater demands on the accounting, storage and responsible use of remains found during archaeological research, and raises a number of issues related to material liability, costs, data and intellectual property. The status of such remains falls under two different regulatory systems: archaeological material and human remains. After assessing these circumstances, in 2021 the Regulations of the Specialized Repository for Anthropological Materials of the Faculty of Medicine of Vilnius University were created and approved by the Faculty Council. These Regulations define the procedures for the acceptance of anthropological material into a specialized repository, and the accounting, storage, research, use in the study process and transfer of anthropological material stored in the repository to other persons. These Regulations allow for quick and efficient decision-making, coordination, and planning for future research.

The purpose of the report is to present the importance and significance of anthropological research by illustrating the latest results, to present the regulations and procedures of the specialized repository, and to promote cooperation.